

Irodalomjegyzék

Eurostat [é. n.]: *Database*. Online: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
KSH [é. n.]: *STADAT*. Online: www.ksh.hu/stadat
OECD [é. n.]: *Data*. Online: <https://data.oecd.org/>

VÁKÁT OLDAL

E.5. Great Resignation – Miért nem dolgozik Amerika?¹

A 2021-es év folyamán havonta átlagosan majdnem négy millió ember mondott fel munkahelyén az Amerikai Egyesült Államokban. Mi állhat e rekordmagas érték mögött? A pénzpiacok túlzottan jó teljesítménye? A pandémia következtében megnövekedett stressz? Esetleg a rossz munkakörülmények? Milyen hatással lehet a Great Resignation (azaz a nagy felmondás) a világunkra?

John Maynard Keynes, a 20. század talán egyik legnagyobb hatású közgazdásza 1930-ban megjelentetett egy esszét *Gazdasági lehetőségek az unokáink számára* címmel. Ebben azt a gondolatot fejtette ki, hogy a következő évszázadban olyan gyors ütemben fejlődhet a gazdaságunk, hogy megoldódhat a szűkösség problémája is. Ennek hatására könnyen lehet, hogy száz év múlva az emberek mindössze heti 15 órát dolgoznak majd. Keynesnek *részben* igaza volt: a növekedés mértéke valóban rendkívüli volt, az USA-ban például reálértéken számolva a GDP 1930 óta körülbelül tizenhatszorosára nőtt, az egy főre jutó bruttó nemzeti termék pedig közel hatszorosára emelkedett. Az ugyanakkor, hogy a munkavégzés háttérbe szoruljon, utópisztikus gondolatnak tűnik.

Számos közgazdász próbálkozott azzal, hogy megmagyarázza, miért tévedhetett Keynes a „pihenés” kérdésében. Egyesek szemében a fogyasztói társadalom a „bűnös”, míg más nézetek a karrierépítés életünkben betöltött fontos szerepét hangsúlyozzák. Abban ugyanakkor egyetértenek, hogy – különösen Amerikában – a munka központi szerepében nem várható változás.

Azonban a közelmúltban látszólag valami mégis megváltozott ebben a tekintetben. Míg ugyanis a 2008-as pénzügyi válság kirobbanása utáni években a munkahelyüket önként elhagyók száma kevesebb mint havi kétmillió volt, a Covid-19-járvány nyomán kibontakozó válság esetén ez a kép jelentősen módosult. A pandémia első hullámának idején ugyan jelentősen csökkent a felmondások száma, azonban ez az érték a 2021-es évre soha nem látott szintekre emelkedett. Ez azért tűnhet meglepőnek, mert a közgazdaságtani logika azt sejtetné, hogy válságok idején az emberek számára fontosabb a biztos állás, mint konjunktúra idején. Miért alakul most mindez másként?

A vírus felkavarta az állóvizet, de a problémák mélyebben gyökereznek

Kézenfekvőnek tűnhet, hogy a választ maga a betegség jelenti: a járvány megviselte sokak mentális egészségét. Bizonyos területeken pedig, ahol a pandémia hatására megnövekedett a terhelés (például az egészségügyben vagy a technológiai szektorban), az a dolgozók kiegészét eredményezte. Elképzelhető, hogy mások a járványügyi védekezés előírásai miatt (kötelező maszkviselés, oltás) hagyhatták el munkahelyüket. Amerikában emellett a munkanélküli segélyezés bővítésével és lakossági pénzosztással próbáltak küzdeni a válság társadalmi hatásai ellen, ami egyesek számára lehetővé tette azt, hogy megnövekedett megtakarításaikból éljenek.

¹ Az esettanulmány eredetileg az *Index Blog.hu* és a *Ludecon Blog* felületén jelent meg (VILONYA 2022).

Pozsár Zoltán, a Credit Suisse globális stratégiája ennél is tovább megy. Ő az USA-ban tapasztalt munkaerőhiányt azzal magyarázza, hogy egyrészt számos fiatal meggazdagodott a kriptovalutákon, másrészt pedig az idősebbek a magánnyugdíjpénztárak jó hozamai és az olcsó jelzáloghitelek miatt korán nyugdíjba vonultak. E csoportok kivonulása a munkapiacról hiányt teremtett, ami az elemző szerint gerjeszti az inflációt. Pozsár okfejtése szerint a Fednek, azaz az amerikai központi banknak akár érdemes lehet jelentősen szigorítani a monetáris politikáján, és ezzel nagyobb volatilitást teremteni a piacokon. A jegybank elnöke, Jerome Powell pedig beszédében kiemelte a rekordmagas infláció veszélyét, valamint azt is, hogy a Fed hajlandó ez ellen az alapkamat komolyabb mértékű megemelésével is harcolni.

Azonban nem csak az ország tehetősebb rétege számára kényelmetlen a munkapiac status quoja. Sokan az alacsony fizetés és a rossz munkakörülmények miatt mondanak fel, vagy próbálnak szakszervezeteket alapítani. Milliós közösségek alakultak ki a munkavállalók helyzetének javítása érdekében, ilyen például a Reddit közösségi média platformon szerveződött *antiwork*-mozgalom, amely zászlajára a „Munkanélküliség mindenkinek, nem csak a gazdagoknak” mottót tűzte ki. Abban pedig van igazság, hogy az USA 7,25 dolláros szövetségi minimálbérére (egyes tagállamok esetén ez magasabb) alacsonynak tűnhet például a Németországban bevezetni tervezett 12 euróshoz képest. Noha a szövetségi minimálbérnek megfelelő (vagy annál alacsonyabb) összeget csupán a dolgozók elenyésző hányada keres, annak növelése csökkenthetné a szegénységi küszöb alatt élők 11,4%-os arányát. Továbbá az is kedvezőtlen lehet az amerikai munkásoknak, hogy nekik évente átlagosan csak 14 szabadnap jut, még európai társaiknak 24. Szakszervezetek bontanak zászlót olyan cégeknél is, mint az Amazon, és követelnek jobb körülményeket. Fontos megemlíteni ugyanakkor, hogy a közgazdaságtan hagyományosan szkeptikus a szakszervezetek és a minimálbér intézményeivel szemben, mondván: azok növelik a munkanélküliséget. Ám manapság ezeket az állításokat egyre többen kérdőjelezik meg.

Az otthon az új iroda

Az USA tehát egy olyan helyzetben találta magát, ahol a munkaerőhiány találkozik az inflációval, ennek hatására pedig sokakban felvillan az ár-bér spirál rémképe is. Ez a kifejezés azt a jelenséget írja le, amelyben az emberek a megnövekedő árak miatt nagyobb béreket kérnek maguknak, annak érdekében pedig, hogy ezt a vállalatok kigazdálkodják, növelik termékeik árát. Ez egy olyan öngerjesztő folyamat, amely hatására a bérek ugyan nominálisan emelkednek, de ez maga után vonja az árszínvonal növekedését is, ami végső soron nem segíti a jólétet. Ez a mostani helyzetben azért is lehet különösen veszélyes, mert a poszt-Covid-időszakban tapasztalható infláció főbb okozójának a kínálati oldalon fellépő, az ellátási láncot érintő problémákat tartják. Így a bérek emelkedése a kereslet növekedése miatt még további áremelkedést eredményezhet.

Joe Biden elnök is foglalkozott a munkaerő helyzetével a State of the Union beszédében. A politikus időszerűnek látja ugyanis, hogy az amerikaiak visszatérjenek a munkába. A gondolat nem aratott osztatlan sikert, mert számos dolgozó számára a pandémia során kialakult home office kedvező alternatívának bizonyult. Ahogyan talán az időzítés sem volt szerencsés, hiszen az orosz–ukrán háború miatt növekedésnek indult üzemanyagárak sokaknak költségessé teszik a heti ötnapos munkába járást. Ez az átalakulás könnyen feleslegessé teheti a nagy irodaházakat, valamint számos üzlet csődöt is jelenthet. Lehetséges, hogy Amerika már sosem tér vissza a hagyományos heti ötnapos munkavégzéshez, ennek következményeivel pedig még nem teljesen vagyunk tisztában.

Összegzés

Láthatjuk, hogy a vírus és Great Resignation felkorbácsolta a munkapiacot az állóvizet, és előfordulhat, hogy ez megváltoztatja a munkához való jelenlegi hozzáállásunkat is. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy csak arról van szó, hogy az Egyesült Államok most hozza be az Európával szemben fennálló lemaradását a munkavállalók jólétét illetően. De az is lehet, hogy a *mi* unokáinknak már tényleg a Keynes által vizionált 15 órás munkahét lesz a norma. Ezt a folyamatot azonban még számos kérdés övezi. Képesek leszünk-e kezelni az öregedő társadalmak problematikáját? Meg fogja-e szüntetni az emberi munkavégzés szükségességét a robotizáció, az ipar 4.0? Esetleg a klímaváltozás elleni küzdelem fogja lekötni az erőforrásainkat?

Ellenőrző kérdések:

1. A fenti cikk a Covid–19-járvány kitörése kapcsán íródott. Milyen összefüggés van a konjunktúraciklusok alakulása és a munkanélküliség között?
2. Az emberek munkavégzési hajlandóságára hatással lehet a fenti okokon kívül a munkát terhelő adóterhek nagysága is. Miként alakulnak egy állam adóbevételei e adókulcsok megváltoztatása esetén? (Utalok itt a Laffer-görbére.)
3. Milyen hatással van a minimálbér intézménye egy adott gazdaság munkaerőpiacára?
4. Szükséges lehet-e, hogy egy állam a munkanélküliség csökkentése céljából munkahelyek teremtésére támogatást nyújtson vállalatoknak? Érveljen!
5. Milton Friedman híres mondása szerint: „Semmi sem annyira állandó, mint egy ideiglenes kormányprogram.” Miért gondolhatja azt híres közgazdász, hogy kormányzatok számára nehéz kilépni alkalmi támogatások folyósításából? Mi az, ami mégis indokolhat ilyen jellegű beavatkozást egy gazdaságba?
6. Az Amerikai Egyesült Államokban a Covid–19-járvány kitörése után nyújtott bőkezű segélyeket szokás *helikopterpénznek* is nevezni, általános jellegük és nagyságuk miatt. Mik az előnyei és a hátrányai egy ilyen gazdaságpolitikai lépésnek?

Irodalomjegyzék

VILONYA Martin (2022): Great Resignation avagy Miért nem dolgozik Amerika? *Ludovika Blogtér*, 2022. március 29. Online: https://ludovika.blog.hu/2022/03/29/great_resignation_avagy_miert_nem_dolgozik_amerika; valamint *Ludecon Blog*, 2022. április 4. Online: www.ludovika.hu/blogok/ludeconblog/2022/04/04/great-resignation-avagy-miert-nem-dolgozik-amerika/